

IS DE DIPLOMATIEKE LOOPBAAN NOG AANTREKKELIJK VOOR JONGE AFGESTUDEERDEN ?

(II)

In een vorige bijdrage (1) menen wij te hebben aangetoond dat de diplomatieke loopbaan, ondanks de grondige wijzigingen die zich vooral sedert de tweede wereldoorlog in de internationale betrekkingen hebben voltrokken, dank zij een reeks behendige aanpassingen haar waarde en haar aantrekkelijkheid heeft bewaard.

De vraag is thans : hoe worden jonge afgestudeerden in ons land (2) tot de diplomatieke en consulaire carrière toegelaten ?

Ieder jaar — normaal in oktober — bepaalt de Minister van Buitenlandse Zaken of er redenen bestaan om een vergelijkend examen voor toelating tot de proeftijd in de carrière « buitenlandse dienst » in te richten. De Minister stelt vooraf het getal der te begeven betrekkingen vast (3). Welke « universitair » worden tot dit examen toegelaten ? Mannelijke of vrouwelijke kandidaten van Belgische nationaliteit (4) die houder zijn van een wettelijk diploma uitgereikt na voltooiing van universitaire studiën waarvan het programma ten minste vijf jaar bedraagt. Zo komt het diploma van Doctor in de Rechten hierbij in aanmerking. Ook het diploma van Licentiaat in de Wijsbegeerte en Letteren en haast alle eindexamen's verleend binnen het kader van de Faculteit der Economische en Sociale Wetenschappen geven toegang tot het examen (5).

(1) Zie Jura Falconis, jan.-febr. 1965, Nr 4, pp. 5-10.

(2) Kandidaten die ten minste 22 jaar en ten hoogste 35 jaar oud zijn.

(3) Voor het vergelijkend examen dat in mei 1965 wordt ingericht, worden 10 betrekkingen voor de Nederlandse taalrol en 6 voor de Franse taalrol voorzien.

(4) Worden niet toegelaten : de kandidaten wier echtgenote de Belgische nationaliteit niet bezit of gehuwde vrouwen.

De mannelijke kandidaten moeten, behoudens vrijstelling of vrijlating, hun termijn van werkelijke dienst bij het leger hebben volbracht.

Vooreerst worden de kandidaten onderworpen aan een schriftelijke maturiteitsproef(2) waardoor hun zin voor synthese en voor kritiek wordt getest. Zo zij ten minste 12 op de 20 punten behalen, worden zij tot de mondelinge maturiteitsproef toegelaten. Het onderhoud bestaat in een gesprek van de hak op de tak en loopt over om het even welke vraagstukken van algemene aard, waardoor de persoonlijkheid van de kandidaat, zijn rijpheid van geest en karakter tot uiting kunnen komen. In de eerste plaats moet een oordeel gevormd worden over het denkvermogen en de algemene ontwikkeling van de examinandus. Verder worden zijn voorkomen en zijn voordracht geobserveerd. Ook hier moet hij ten minste 12 op de 20 punten behalen.

Aan beide maturiteitsproeven wordt veel belang gehecht. Het coëfficiënt van de punten — tegenover dit voor de andere proeven — staat zeer hoog.

Na deze maturiteitsproeven worden de examinandii onderworpen aan een mondeling en een schriftelijk examen over de volgende vakken : de algemene diplomatieke geschiedenis, de staathuishoudkunde, het volkenrecht en de internationale instellingen, de hedendaagse geschiedenis van België, de beginselen van het internationaal privaatrecht, de voldoende kennis van de tweede landstaal en van de Engelse taal. Om in deze examens te slagen moeten zij voor elk vak 6/10 van de punten behalen. Zo zij in de rangschikking voor aanwerving in aanmerking komen (手), worden zij tot een proeftijd van twee jaar toegelaten. Geeft de stagiair voldoening, dan moet hij op het einde van de proeftijd, vooraleer in vaste dienst te worden toegelaten, een nieuw examen afleggen dat in hoofdzaak loopt over de grondige kennis van de tweede landstaal en van de Engelse taal, alsmede over de voldoende kennis van een tweede vreemde taal, gekozen onder het Duits, het Spaans of het Russisch. Na drie jaar in een diplomatieke of consulaire post te hebben doorgebracht, zal de jonge « attaché », vooraleer tot de graad van gezantschapssecretaris 2e klasse te worden benoemd, onderworpen worden aan een zgn. « handelsexamen », waarbij hij

-
- (1) Verder moeten de kandidaten de burgerlijke en politieke rechten genieten, van onberispelijk gedrag zijn en lichamelijk geschikt verklaard zijn.
 - (2) Deze proef bestaat hierin : het aanhoren, zonder nota's op te nemen, van een voordracht over een algemeen onderwerp, het samenvatten van de ontwikkelde hoofdgedachten en het uitbrengen van commentaar en eventuele kritiek hierover.

De kandidaten verschijnen voor een jury, voorgezeten door de Vaste Weringssecretaris van het Rijkspersoneel. Maken verder deel uit van deze jury : een hoge diplomaat en enkele hoogleraren van verschillende Belgische universiteiten.

het bewijs zal moeten leveren dat hij met de problemen van de Belgische buitenlandse handel vertrouwd is. Dan volgen de regelmatige promoties tot aan de graad van Gevolmachtigd Minister en Ambassadeur (2).

Wat betekenen deze recruteringsvoorwaarden⁽¹⁾ voor jonge Vlaamse afgestudeerden ?

Opvallend is vooreerst de democratisering van de diplomatieke carrière. Tot kort vóór de tweede wereldoorlog was deze loopbaan, behoudens enkele uitzonderingen, practisch voorbehouden aan de hogere sociale standen — en dan liefst nog aan leden van de adel — die uitsluitend Franssprekend waren. Voor de Vlamingen, die sedert meer dan een eeuw de strijd hadden moeten voeren voor gelijkberechtiging in een land waar zij nochtans de meerderheid van de bevolking uitmaken, scheen er geen plaats te zijn in de diplomatie. Hier kwamen typisch de sociale implicaties van de bestaande taaltoestanden op de voorgrond. Sedert een dertigtal jaren echter werd aan alle klasse-vooroordelen een einde gesteld door het inrichten van een wedstrijd waaraan alle in aanmerking komende universitaires zonder onderscheid van stand kunnen deelnemen. Als enig criterium zou hier voortaan gelden : de bekwaamheid, de geschiktheid voor de carrière. Weliswaar werkte deze revolutionaire maatregel niet alleen in het voordeel van de Vlamingen, maar vermits deze laatsten wegens de traditionele minderwaardige positie waarin zij geplaatst werden, vooral tot de lagere standen behoorden, had hij toch voor hen een speciale betekenis.

Zo werd meteen het dringend probleem gesteld van de vorming van een jonge Vlaamse elite tot de « buitenlandse diensten ». Baart het verwondering dat bij de aanvang slechts een gering aantal Vlaamse kandidaturen werden gesteld ? Vermits tot dan toe de Vlamingen zich tegenover de Franssprekenden benadeeld voelden, werden zekeren onder hen er toe weerhouden zich kandidaat te stellen, terwijl anderen ongetwijfeld bij hun deelneming aan het examen gehinderd werden. In de grond hadden de Vlamingen te kampen tegen een ingeboren minderwaardigheidscomplex dat hen enigszins deed terugschrikken voor de keuze van de diplomatieke loopbaan. Het ontbrak hen trouwens nog aan voldoende actieve belangstelling voor internationale vraagstukken. Bovendien konden zij niet steunen op eigen traditie in familiale kring, vermits diplomaten vroeger uitsluitend in Franssprekende milieu's van de hogere standen werden aangeworven.

- (1) Zij die niet gunstig gerangschikt zijn, mogen later nog tweemaal aan een vergelijkend examen deelnemen.
- (2) Hierbij weze aangestipt dat de agenten van de buitenlandse dienst steeds van een diplomatieke naar een consulaire functie met corresponderende graad in de hiërarchie — en vice versa — kunnen overgeheveld worden.

Stilaan echter voltrok zich een grondige wijziging in deze toestand. De politieke en sociale wederopstanding van het Vlaamse volk ging gepaard met een verruiming van zijn gezichtseinder. De Vlaamse jongeren werden meer en meer « international minded ». Het kwam er vooral op aan de besten onder hen die zich door de diplomatieke en consulaire carrière aangetrokken voelden — zij werden steeds talrijker — een diep-wetenschappelijke vorming te verschaffen. Zij moesten zich een strenge persoonlijke discipline opleggen. Door het aanwerven van een ruime cultuur, door een stijlvolle houding en een voornaam voorkomen, door het streng beoefenen van een beschaafde omgangstaal, door het grondiger aanleren van de Franse taal en van een paar belangrijke vreemde talen, moesten zij zich bekwamen tot de voorname en verantwoordelijke taak die hen later, in dienst van het land en ten bate van de internationale gemeenschap, zou worden toevertrouwd. De eisen werden voorzeker vrij hoog gesteld. De strenge toelatingsvoorwaarden tot de carrière moesten de Vlaamse afgestudeerden echter niet doen terugschrikken. Zo werd sedert meer dan twintig jaar een schare van jonge diplomaten gevormd die door hun bekwaamheid, hun taaie werkkraft, hun plichtsbesef het bewijs hebben geleverd dat onze Vlaamse elite voor deze hoge functie wel degelijk is opgewassen.

Doch het volstond niet voor de Vlamingen zowel als voor de Franstaligen objectieve criteria bij de recrutering van het diplomatiek personeel te bepalen. Ook moest zo spoedig mogelijk het evenwicht worden verzekerd met betrekking tot de invloed waarover op zowel de Vlaamse als de Franstalige collectiviteit in het Departement van Buitenlandse Zaken diende te beschikken. Welnu, niettegenstaande de opgelegde tweetaligheid bestond er in bedoeld Departement een afzonderlijke taalrol voor het bepalen van de betrekkingen. In dit perspectief moest een dubbel doel worden nastreefd: 1. op alle trappen van de hiërarchie dienden deze betrekkingen in gelijke mate over de Nederlandse en de Franse taalrollen worden verdeeld; 2. alle buitenlandse diensten moesten zó worden georganiseerd dat het Belgisch publiek overal zonder moeite in het Nederlands of in het Frans kon worden te woord gestaan.

Een eerste stap in de richting van het betrachten van een doelmatig evenwicht, was de organisatie van afzonderlijke examens voor de Vlamingen en voor de Franstaligen, waarbij in ieder taal-

(1) Zoals hierboven reeds vermeld werd, voorziet het vergelijkend examen dat thans ~~is~~ geschreven wordt, de aanwerving van 10 Vlamingen en van 6 Franstalige, tot de proeftijd.

regime een gelijk aantal kandidaten tot de proeftijd zouden worden toegelaten. Herhaalde malen besliste de Minister van Buitenlandse Zaken zelfs meer Vlamingen dan Franstaligen te recruteren, ten einde bij de normale aanwerving het bestaande onevenwicht enigszins te corrigeren (1). Daarenboven werd er onlangs voor gezorgd dat zoveel mogelijk agenten van de Nederlandse taalrol tot posthoofd werden benoemd, zelfs indien zij slechts tot de derde administratieve klasse (die van gezantschapsraad) behoorden, nl. door commissieering tot de graad van Ambassadeur (2). Enige uitzonderingen betroffen echter Vlaamse agenten die aanvaardden hoge functies uit te oefenen in het Hoofdbestuur van Buitenlandse Zaken — zoals de functie van kabinetschef, die van Directeur Generaal van de Politiek — of die als rechtstreekse medewerkers van een Ambassadeur in een belangrijke post werden aangesteld. De aanwezigheid van Vlaamse diplomaten op deze « strategische » plaatsen is ten slotte van groter belang dan hun bevordering tot posthoofd in een klein Aziatisch of Afrikaans land.

Vermelden wij ten slotte het initiatief dat een paar jaar geleden door het Parlement genomen werd om, op grond van vergelijkende examens, de uitzonderlijke aanwerving van vijftig Vlaamse diplomaten (30 gezantschapssecretarissen eerste klasse en 20 gezantschapsraden) mogelijk te maken onder kandidaten die reeds een lange ervaring in het actieve leven hebben verworven. Reeds moesten verschillende examenzittingen worden georganiseerd om te komen tot de aanwerving van 14 gezantschapssecretarissen eerste klasse en 11 gezantschapsraden. Verdere examens zullen nog worden uitgeschreven totdat het voorziene aantal is bereikt. De jury, bestaande uit overtuigde Vlaamse personaliteiten van verschillende gezindheden, heeft haar eisen hoog gesteld. Deze strengheid kan slechts gewaardeerd worden, want van de kandidaten wordt verwacht dat zij de nodige bekwaamheid bezitten om zich van hun belangrijke en tevens moeilijke en delicate taak naar behoren te kwijten. Hier mag niet overhaast worden te werk gegaan.

Welke voorlopige resultaten hebben deze verschillende maatregelen — die vaak dank zij een aanhoudende druk van Vlaamse zijde werden getroffen — met zich gebracht? Terwijl in de drie hoogste administratieve klassen (3) tot en met de graad van ge-

(1) Zie P.H. SPAAK, Vice Eerste-Minister en Minister van Buitenlandse Zaken. Parlementaire Handelingen, Kamer van Volksvertegenwoordigers, vergadering van 12 januari 1965, p. 14.

(2) Op 1 januari 1965 waren er in de 1e klasse 7 ambtenaren van de Franse rol tegenover 3 van de Nederlandse rol (30 %), in de 2e klasse 68 van de Franse rol tegenover 14 van de Nederlandse rol (17,07 %), in de 3e klasse 96 van de Franse rol tegenover 38 van de Nederlandse rol (28,35 %).

zantschapsraad — het onevenwicht thans nog vrij groot is ^(het evenwicht) (2), werd in de drie laagste klassen, vanaf de graad van gezantschapssecretaris eerste klasse, praktisch volledig verzekerd. Wat de posthoofden betreft, was in 1951 de proportie van Nederlandstalige tegenover Franstalige posthoofden 13, 33 %. In december 1964 echter was de verhouding tot 36, 15 % gestegen. Een lange weg moet nog worden afgelegd. Zo worden de meeste belangrijke diplomatieke posten — nl. Parijs, Washington, Londen, Rome, Madrid — en de meeste ~~vaste~~ vertegenwoordigingen bij de internationale organisaties — bij de U.N.O., bij de N.A.T.O., bij de G.A.T.T., bij de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling — nog door Franstalige Ambassadeurs bezet. Op 1 januari 1965 hadden slechts drie belangrijke posten — Bonn, Moskou en 's Gravenhage — en twee vaste afvaardigingen — bij de Raad van Europa en bij de Europese Gemeenschappen — een Vlaamse titularis (1).

Aan deze wantoestanden moet zo spoedig mogelijk een einde worden gesteld. De Wet van 2 augustus 1963 over het gebruik van de talen in bestuurszaken opent daartoe de geschikte weg. Inderdaad, in art. 36 van deze wet wordt uitdrukkelijk de gelijke verdeling over de Nederlandse en de Franse taalrollen op alle trappen van de hiërarchie voor de buitenlandse diensten voorzien. Deze verdeling zal trapsgewijze worden gerealiseerd zodat zij in 1968 haar volledige uitwerking krijgt. Binnen dezelfde termijn zullen alle titularissen van die betrekkingen voor een examencommissie het bewijs moeten leveren « dat zij een aan hun functie aangepaste kennis van de tweede taal — het Frans of het Nederlands — bezitten ». Zo moet — hoe revolutionair dit ook moge klinken en hoe moeilijk dit ook te verwezenlijken zij — binnen drie jaar precies dit resultaat worden bereikt waarvoor alle rechtgeaarde Vlamingen zo lang hebben geijverd en gestreden. Een nooit af latende waakzaamheid zal hierbij echter geboden zijn.

Tot besluit van deze bijdrage halen wij graag een passus aan uit een artikel dat wij in 1949 aan de diplomatieke carrière mochten wijden (3): « Veel wordt dus van onze toekomstige diplomaten geëist. Het is ook waar dat niet allen geschikt zijn voor deze carrière. Men moet daartoe de nodige aanleg hebben, men moet zich aan alle klimaten en beschavingen kunnen aanpassen, men moet met de mensen weten om te gaan, men moet blijk geven van veel initiatief en uithoudingsvermogen. Doch aan de jonge Vlaamse intellectuelen die zich waarlijk tot deze loopbaan geroepen voelen, is... een mooie toekomst weggelegd. Wij raden hen aan zich met enthousiasme en ook met moed — want de kansen zijn, wegens

(1) Op 1 januari 1965 waren op de 78 Belgische Ambassadeurs 57 van de Franse rol en 21 van de Nederlandse rol, terwijl op de 42 Consolaten Generaal, 20 door Franstaligen en 22 door Nederlandstaligen bezet waren.

het beperkt aantal te begeven plaatsen, niet zeer hoog — tot deze hoopvolle carrière voor te bereiden. Indien wij er toe komen zonder verwijl een jonge Vlaamse elite voor deze opdracht te vormen, dan zal zich op het Departement van Buitenlandse Zaken het passend evenwicht vroeg of laat vanzelf opdringen en dan zullen de Vlamingen er eindelijk de plaats weten te bekleden die hun in dit land rechtmatig toekomt »(1) Dat dit evenwicht nog vroeger dan verwacht in het vooruitzicht werd gesteld, hebben wij hoofdzakelijk te danken aan de taaie volharding van diegenen die de belangen van de Vlaamse gemeenschap en tevens die van geheel de Belgische gemeenschap konsekvent hebben gediend.

Prof. Dr. Omer DE RAEYMAEKER.

Leuven, 22 april 1965.

(1) O. DE RAEYMAEKER, « Toekomstmogelijkheden voor de Vlamingen in de diplomatieke carrière » in « Onze Alma Mater », orgaan van de Vlaamse Leergangen te Leuven, Jaargang III (1949), Aflevering 4, pp. 14-19.